

Credo

Dit boek moest geschreven worden, de woorden zongen al langer rond in ons hoofd en wilden gehoord worden. Niet omdat de woorden van Maria Montessori zelf niet voldoende meer zijn, zeker niet. We willen deze woorden juist nieuw leven inblazen. Een montessoriaanse opvoeding past in onze ogen uitstekend in deze tijd en we willen daar graag over vertellen. We delen ons enthousiasme over een visie op de wereld, op het kind en op het leren. Een zienswijze van meer dan 100 jaar oud die je handen en voeten kunt geven met hedendaagse kennis en ervaringen.

We willen hier vast een aantal zaken noemen die ons gegrepen hebben in het montessori onderwijs en die we bewaard willen zien. Het hebben van vertrouwen in de ander is een prachtige basis in relaties, in opvoeding. Montessori beschreef heel specifiek over het vertrouwen in de ontwikkeling van kinderen, van mensen. In ieder mens zit de kracht, de wil tot groei. En deze kracht kan niet anders dan een goede zijn.

Dit vertrouwen vraagt om het tonen van respect naar de ander. Het woord respect devalueert misschien iedere keer als we het noemen en toch doen we het. Respect betekent dat je de ander in zijn waarde laat en dat je gelooft in de goede intenties en vooral: de ander serieus neemt. Al jouw handelen straalt respect en vertrouwen uit.

Al jouw handelen heeft effect op de ander. Je stelt jezelf de vraag: Wie is de ander? Wat vertelt hij mij? En wat heeft hij nodig? Hier moeten we iets mee in onze opvoeding. Je denkt na over wat je gedaan hebt of gaat doen; je bent je bewust van het beslismoment en maakt een keuze.

Kenmerkend voor *En nu: Montessori!* zijn de actieve houding en de veelomvattende kennis van de opvoeder. Naast vertrouwen en begrijpen zal de opvoeder het kind ook prikkelen, stimuleren en tot eigen leer-kracht uitdagen. Je helpt het kind op te groeien tot een verantwoordelijk mens, dat zijn leven leeft in samenhang met de ander. Je helpt het kind het zelf te doen.

Opening

De achtergrond

Begin 1900 schrijft Maria Montessori haar eerste boek *De Methode*. In 1948 wordt daar de ondertitel *De ontdekking van het kind* aan toegevoegd. En er volgen meer boeken en lezingen. *De Methode* (1907) wordt de leidraad voor een onderwijsmodel waarin opvoeding een nadrukkelijke rol heeft. Meer dan honderd jaar later, in de 21e eeuw zie je niet alleen in Nederland veel montessorischolen; over heel de wereld is haar gedachtengoed verspreid en zie je montessorischolen voor primair en voortgezet onderwijs, montessori kinderdagverblijven, montessori kindcentra. Hoe kan dit? Hoe is het mogelijk, dat haar visie levend blijft en bestand lijkt tegen alle veranderingen in de tijd? Om antwoord te geven op deze boeiende vragen koppelen wij een oud gedachtengoed aan nieuwe onderzoeken en ervaringen. En dan blijkt, dat montessorionderwijs in de 21e eeuw uitstekend past en zelfs hip blijkt te zijn.

In dit boek besteden we ruim aandacht aan hedendaagse ontwikkelingen. Wat is belangrijk? En wat weten we dat? Wat werkt in opvoeding en in onderwijs? We laten je zien, hoe je dat terug ziet in de montessori opvoeding en het onderwijs. We laten je zien, dat het werkt. We spreken in dit boek over de montessoristijl. Deze keuze is een bewuste, omdat we daarmee het belang van de verstrengeling tussen opvoeding en onderwijs benadrukken. We realiseren ons dat het woord stijl misschien enkele onbedoelde associaties oproept. Onder stijl verstaan we zowel je houding als dat wat je uitstraalt, en zowel je denken als je voelen. We zijn ons als opvoeders permanent bewust van onze eigen plek, we blijven ons ontwikkelen en leren en we durven diep naar onszelf te kijken. We kunnen dan met trots spreken over de montessori opvoeding en onderwijs als de meest hedendaagse vorm die er is.

De Montessoristijl

Dit boek is geschreven voor studenten en leerkrachten die zich willen bekwamen in de montessoristijl, die willen gaan werken in een montessori kindcentrum of die er stage lopen. We hebben het ook geschreven voor opvoeders, waarvan hun kind(eren) op een montessori kindcentrum zitten. Of opvoeders die voor de keuze van een school staan en zich afvragen of hun kind wel genoeg zal leren op een montessorischool.

Wat betekent het voor jou om te kiezen voor Montessori? En wat betekent het voor je kind?

Binnen de montessoristijl van opvoeden en onderwijs komen begrippen naar voren die soms een specifieke invulling hebben. Wij vertellen hierover, zodat jij het kunt proberen en kunt kijken of de montessoristijl bij je past. Montessori onderwijs voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar is wereldwijd verspreid. Dit betekent, dat je overal op de wereld overeenkomstige kenmerken ziet, die allemaal op dezelfde grondgedachte zijn gestoeld. De bekende Montessori tekst *Help mij het zelf te doen* krijgt op universele wijze vorm. In de opvoeding en in het onderwijs.

Voor ieder mens, ieder opgroeiend kind is het van belang zelf ervaringen op te doen, zelf oplossingen te bedenken en zelf fouten te maken. Want: In iedere volwassene toont zich het kind dat hij eens was (Montessori, 1953). Wanneer het kind bij alles geholpen wordt en overstelpt wordt door initiatieven van de opvoeders, wordt het de kans ontnomen zelf op zoek te gaan, om zelf de wereld te verkennen (Hendriksen, 2012). Een kind heeft er geen

behoefte aan om alleen maar 'bediend' te worden, het heeft iets veel wezenlijker nodig: het moet de dingen zelf kunnen doen! Dat is de werkelijkheid en dat is het doel van de opvoeding. En nú: Montessori! is bedoeld voor allen die met kinderen omgaan en richt zich zowel op opvoeding als op onderwijs.

De kerndoelen

Wat betreft het onderwijs noemen we expliciet dat we uitgaan van de kerndoelen die behaald moeten worden, natuurlijk gaan we daarvan uit. Het montessori onderwijs is immers een vorm van onderwijs waarbij we het optimale uit het kind willen halen, zodat kinderen actief kunnen deelnemen aan onze samenleving. Wij willen de kerndoelen echter breder inzetten en houden de door Jolles (2012) geformuleerde onderwijsdoelen aan:

Kind en tiener in de schoolleeftijd moet schoolse en cognitieve vaardigheden ontwikkelen:

- Goede schoolse vaardigheden (rekenen, lezen, geschiedenis, bètavaardigheden, talen etc.).
- Kennis en inzichten: zowel school gerelateerd als algemeen vormend.
- Goede cognitieve vaardigheden: diverse aspecten van waarneming, taal, aandacht- en geheugenprocessen, ruimtelijke informatieverwerking, plannen en prioriteren, simpele en complexere handelingen en andere.
- Goede vaardigheden in gebruiken en begrijpen van taal in de praktijk inclusief taal die emoties en intenties (ook van sociale omgeving) uitdrukt.
- Vaardigheden in abstraheren, categoriseren, logisch redeneren en 'denken'.
- Kind en tiener in de schoolleeftijd moet neuropsychologische vaardigheden, beleving en attitudes ontwikkelen:
- Hogere cognitieve vaardigheden: zelfevaluatie en zelfregulatie, perspectief name, inschatting van intenties van anderen en 'social monitoring'.
- Vaardigheid in anticiperen: het overzien van consequenties op korte, middellange en lange termijn.
- Vaardigheden in het kiezen, beslissen op grond van rationele overwegingen, emotionele betekenis en sociale consequenties.
- Goede impulscontrole, sociale vaardigheden en de vaardigheid om het gedrag en beleving aan te passen aan de veranderende omstandigheden.
- Motivatie, nieuwsgierigheid, interesses, initiatief, creativiteit.
- Zelfreflectie op de eigen beleving, frustraties en intenties en op de eigen past life history en cultuur.

De opbouw van het boek

En nú: Montessori! bestaat uit drie delen. In het 1e deel worden hedendaagse ontwikkelingen beschreven. Deze worden verbonden met de montessori visie en het handelen van de opvoeder. We hebben gekozen voor drie perspectieven: het kind, de ruimte (klas, groep, thuis) en de opvoeder. In het 2e deel zoomen we in op de drie grote fasen van ontwikkeling en laten we voorbeelden zien van adequaat handelen van de opvoeder. Soms doe je iets volgens je intuïtie en soms doe je iets bewust, wij geven taal aan je handelen. In het 3e deel beschrijven we kernachtig de specifieke montessori termen.

Sommige woorden komen veelvuldig voor in het boek, we schetsen wat ermee bedoeld wordt:

Het kind is de mens vanaf zijn geboorte tot en met de puberteit. De opvoeder is het brede spectrum van: ouders, verzorgers, opa's en oma's, leerkrachten, leidsters en studenten, kortom alle betrokkenen bij opvoedkundige situaties. De leerkracht is iedereen die onderwijs verzorgt, zowel de pedagogisch medewerker in een kinderdagverblijf als de leerkracht op school. We maken een onderscheid tussen scholen en kindcentra. Scholen zijn de organisaties waar onderwijs wordt gegeven aan kinderen tussen 4 en 18 jaar. Met kindcentra bedoelen we veel bredere organisaties, waar scholen een onderdeel van kunnen zijn. De huidige peuterspeelzalen en kinderdagverblijven en BSO's vallen allemaal onder het woord kindcentrum.

De term leren komt veelvuldig voor, het behelst meer dan alleen het cognitieve aspect, leren gaat over alles waarin je je kunt ontwikkelen. Het bevorderen van leren is een zeer belangrijke taak voor de opvoeder. Goed onderwijs is de bron waaruit al het goede in deze wereld opwelt. Wat in de mens aanwezig is moet tot ontkieming worden gebracht (Kant, 1750). Misschien staat leren wel bijna synoniem voor leven.

En nu: Montessori!

Liene Hendriksen

Esther Pelgrom